

Suzbijanje policijskog zlostavljanja u Crnoj Gori 2021 - 2023

*Analiza postupanja mehanizama
kontrole rada Uprave policije*

Izdavači:

Centar za demokratiju i ljudska prava - CEDEM

(www.cedem.me)

Za izdavače:

Milena Bešić, direktorka CEDEM-a

Autori:

Petar Drobnjak

Andrea Mićanović

Grafički dizajn i štampa:

Brain studio

Podgorica, decembar 2023.

* Analiza je realizovana u okviru projekta „Policija u službi građana/ki”, podržanom od strane Ambasade Savezne Republike Njemačke u Crnoj Gori. Sadržaj istraživanja ne odražava zvanična mišljenja i stavove donatora.

Sadržaj

1. Uvod.....	2
1.1 Korišćena metodologija	2
2. Domaći i međunarodni okvir za zabranu mučenja i zlostavljanja	3
2.1 Zabранa zlostavljanja – pravni okvir	3
2.2 Crna Gora i UN Komitet protiv mučenja	5
2.3 Crna Gora i Evropski komitet za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT).....	5
3. Kontrola i nadzor rada policije	6
3.1 Savjet za građansku kontrolu rada policije	6
3.3 Kontrola rada policije od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore	7
3.4 Državno tužilaštvo	7
4. Postupanje po javno iznijetim navodima o zlostavljanju	11
4.1. i 4.2 Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Jovana Mrvaljevića i Mila Jovanovića u Nikšiću i Podgorici.....	12
4.3 Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Jovana Durovića u Baru.....	13
4.4. Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Ivana Roganovića na Cetinju	14
4.5. Bacanje šok bombe na Stefana Vukovića na Cetinju	16
4.6. Prijavu policijskog maltretiranja na štetu Lidije Vujović u Podgorici	17
4.7. Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Damira Kojaševića u Podgorici	18
4.8. Prijava policijskog maltretiranja albanskog državljanina na graničnom prelazu Sukobin u Ulcinju.....	19
4.9. Prijava policijskog zlostavljanja grupe građana od strane pripadnika Protivterorističke jedinice policije (PTJ) na Žabljaku.....	22
4.10. Prijavu policijskog zlostavljanja od strane službenika OB u Nikšiću	23
5. Zaklučna razmatranja i preporuke	25
Preporuke:.....	27

1.

Uvod

Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM je, u periodu od aprila tekuće godine do isteka iste, zahvaljujući podršci Ambasade Savezne Republike Njemačke u Crnoj Gori, sproveo projekat [Policija u službi građana/ki](#).

Projekat je sproveden u cilju borbe protiv kršenja ljudskih prava kroz tri komponente: unapređenje kapaciteta policije (uključujući studente/kinje Policijske akademije) i uspostavljenih mehanizama kontrole nad radom policije, kao i povećanje informisanosti građana/ki o poslupanju u slučajevima kršenja ljudskih prava od strane policijskih službenika/ca.

Jedna od projektom planiranih aktivnosti je bila i izrada izvještaja o poslupanju organa odnosno nezavisnih tijela koja su predviđena kao mehanizmi za kontrolu rada policije u širem smislu, uključujući postupanje Državnog tužilaštva, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije i Savjeta za građansku kontrolu rada policije, a vezano za navode o policijskom zlostavljanju.

1.1 Korišćena metodologija

Za potrebe izrade ovoga izvještaja, bilo je potrebno analizirati poslupanje navedenih organa, odnosno nezavisnih tijela u deset slučajeva kršenja ljudskih prava koja su prepoznata u javnom prostoru.

Prilikom odabira slučajeva rukovodili smo se činjenicom da su informacije o njima učinjene javno dostupnim upravo od strane samih žrtava kršenja ljudskih prava, njihovih zastupnika/ca i druge zainteresovane javnosti.

Drugi uslov predviđen projektom je bio da su informacije o kršenjima učinjene javno dostupnim u periodu od 2021. zaključno sa junom 2023. godine.

Slučajevi obuhvaćeni analizom se odnose na:

1. Prijavu policijskog zlostavljanja Jovana Mrvaljevića u Nikšiću od 3. januara 2021. godine;
2. Prijavu policijskog zlostavljanja Mila Jovanovića u Nikšiću od 3. januara 2021. godine;
3. Prijavu policijskog zlostavljanja Jovana Durovića u Baru od 13. jula 2021. godine;
4. Prijavu policijskog zlostavljanja Ivana Roganovića na Cetinju od 28. jula 2021. godine;
5. Bacanje šok bombe od strane policijskog službenika na Stefana Vukovića na Cetinju od 5. septembra 2021. godine;
6. Prijavu policijskog maltretiranja Lidije Vujović u Podgorici od 28. decembra 2021. godine;
7. Prijavu policijskog zlostavljanja Damira Kojaševića u Podgorici od 1. novembra 2022. godine;
8. Prijavu policijskog maltretiranja albanskog državljanina na graničnom prelazu Sukobin u Ulcinju od 21. februara 2023. godine;
9. Prijavu policijskog zlostavljanja grupe građana od strane pripadnika Protivterorističke jednice policije (PTJ) na Žabljaku od 12. marta 2023. godine;
10. Prijavu policijskog zlostavljanja od strane službenika OB Nikšić u Nikšiću od 14. aprila 2023. godine.

Takođe, prilikom izrade izvještaja, korišćene su i druge javno dostupne informacije relevantne za temu koja se obrađuje, uključujući izvještaje domaćih i međunarodnih organizacija koje se bave prevencijom i suzbijanjem zlostavljanja, kao i informacije o sudskom epilogu nekih od navedenih slučajeva (u slučajevima u kojima su informacije bile javno dostupne).

U cilju dobijanja relevantnih informacija Državnom tužilaštvu, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije i Savjetu za građansku kontrolu rada policije, dostavljeni su zahtjevi za slobodan pristup informacijama, u kojima je traženo više informacija o konkretnom postupanju u predmetnim slučajevima. Napominjemo da je, u odnosu na tužilaštvo, zahtjev upućen Vrhovnom državnom tužilaštvu uz molbu da se isti proslijedi nadležnim tužilaštvima.

Ombudsman je u potpunosti odgovorio na traženi zahtjev, Tužilaštvo djelimično, dok Savjet za građansku kontrolu rada policije i Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije nisu dostavili tražene informacije, uprkos molbama koje su im upućene. Imajući u vidu navedeno, postupanje Savjeta i Odjeljenja je analizirano kroz javno dostupne informacije, uz napomenu da predstavljene informacije ne mogu biti potpune, upravo iz razloga što pomenuta tijela nisu dostavila tražene odgovore.

Sve informacije do kojih se u odnosu na ova dva tijela moglo doći **desk research** metodom su navedene u okviru pojedinačnih slučajeva koji su obrađeni. Konačno, korišćeni su nalazi i informacije koje su, u vezi sa predmetom analize, objavile relevantne NVO koje se bave ovom temom.

2.

Domaći i međunarodni okvir za zabranu mučenja i zlostavljanja

2.1 Zabрана zlostavljanja – pravni okvir

Ustavom Crne Gore se jemči dostojanstvo i sigurnost čovjeka. Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava. Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju. Niko se ne smije držati u ropstvu ili ropskom položaju.¹

Krivičnim zakonikom je propisano: ko zlostavlja drugog ili prema njemu postupa na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, kazniće se zatvorom do jedne godine, a ako ovo djelo učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.²

Zakonom o unutrašnjim poslovima je propisano da su policijski službenici/ce dužni, između ostaloga, da se pridržavaju standarda policijskog postupanja, a naročito standarda koji proizilaze iz obaveza utvrđenih međunarodnim aktima, a odnose se na zabranu mučenja i primjene nečovječnih i ponižavajućih postupaka.³

Globalni međunarodni okvir za zabranu mučenja i zlostavljanja razvile su Ujedinjene nacije. Konvencija protiv mučenja i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni i postupaka usvojena je pod okriljem Ujedinjenih nacija 1984. godine, a ratifikovana je od strane SFRJ 1991. godine. Crna Gora je prihvaćena kao država članica Ujedinjenih nacija 28. juna 2006. godine.

Definicija mučenja

Konvencijom je mučenje definisano kao svaki akt kojim se jednom licu namjereno nanose bol ili teške fizičke ili mentalne patnje u cilju dobijanja od njega/nje ili nekog trećeg lica obavještenja ili priznanja ili njegovog kažnjavanja za djelo koje je to ili neko treće lice izvršilo ili za čije izvršenje je osumnjičeno, zastrašivanje

¹ Član 28 Ustava Crne Gore (*Sl. list Crne Gore*, br. 001/07, 038/13).

² Član 166a Krivičnog zakonika Crne Gore (*Sl. list Crne Gore*, br. 040/08, 025/10, 073/10, 032/11, 064/11, 040/13, 056/13, 014/15, 042/15, 058/15, 044/17, 049/18, 003/20, 026/21).

³ Član 20, st. 2 Zakona o unutrašnjim poslovima (*Sl. list Crne Gore* br. 070/21 od 25.06.2021, 123/21 od 26.11.2021).

ja tog lica ili vršenja pritiska na njega/nju ili zastrašivanja ili vršenja pritiska na neko treće lice ili iz bilo kojeg drugog razloga zasnovanog na bilo kom obliku diskriminacije, ako taj bol ili te patnje nanosi službeno lice ili bilo koje drugo lice koje djeluje u službenom svojstvu ili na njegov podsticaj ili sa njegovim izričitim ili prečutnim pristankom. Izraz se ne odnosi na bol ili patnje koje su rezultat isključivo zakonitih sankcija, neodvojivih od tih sankcija ili koje te sankcije prouzrokuju.

Regionalni međunarodni okvir za Evropu razvio je Savjet Evrope, sa sjedištem u Strazburu. Maja 11. 2007. godine Crna Gora je postala 47. država članica Savjeta Evrope. Prema međunarodnom pravu obaveze crnogorskih vlasti da obezbijede zabranu mučenja i drugih oblika zlostavljanja potiču (i) iz članstva u ovom međunarodnom tijelu.

Evropska konvencija o ljudskim pravima, kojom je uspostavljen Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), i Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, kojom se uspostavlja Evropski komitet za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), stupile su na snagu 6. juna 2006. godine.⁴ *Formulisana u bezuslovnom smislu, zabrana mučenja i drugih oblika zlostavljanja je apsolutno pravo. Članom 3 nijesu predviđeni izuzeci i, prema članu 15 stav 2 Konvencije, odstupanje nije dopušteno.*

Ovo važi čak i u slučajevima kao što su, na primjer, javna opasnost koja ugrožava opstanak nacije, suzbijanje terorizma⁵ ili organizovanog kriminala⁶, a izuzetak se ne može napraviti ni da bi se spasio život nekog pojedinca.⁷ Ni ponašanje žrtve ni priroda djela ne može se uzeti u obzir kao opravданje za mučenje ili zlostavljanje, kao ni motiv nadležnih organa.

Države kao Visoke strane ugovornice imaju negativnu obavezu, supstancijalnog karaktera da se ne smiju neposredno upustiti u zabranjeno postupanje, dok sa druge strane imaju pozitivnu obavezu da svako ko je u neposrednoj nadležnosti države mora biti zaštićen od zabranjenog postupanja. Te pozitivne obaveze država treba da budu takvog karaktera da su u mogućnosti da preduzmu sve razumne mјere radi sprječavanja zlostavljanja, mučenja ili nečovječnog postupanja za koje je znala ili je razumno očekivati da je morala znati. U ovakvim situacijama od država se očekuje da sprovedu djelotvornu i nezavisnu istragu. Ovo je proceduralna obaveza država ugovornica bez obzira ko se pojavljuje kao potencijalni počinilac krivičnog djela, bilo privatno lice, bilo neko od nosilaca državnih funkcija i ovlašćenja.⁸

2.2 Crna Gora i UN Komitet protiv mučenja

Komitet protiv mučenja (CAT) je tijelo od 10 nezavisnih eksperata koje nadgleda sprovođenje Konvencije protiv torture i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja od strane svojih država članica. Sve države ugovornice su obavezne da svake četiri godine podnose redovne izvještaje Komitetu o tome kako se prava primjenjuju. Komitet ispituje svaki izveštaj i upućuje svoje zabrinutosti i preporuke državi članici u obliku *zaključnih zapažanja*.

CAT je razmatrao treći periodični izvještaj Crne Gore na svojoj 1889. i 1892. sjednici, koje su održane 27-28. aprila 2022. godine, i usvojio zaključna razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore na 1953. sjednici, održanoj 10. maja 2022. godine. Dalje, CAT je kon-

⁴ Zabранa mučenja i nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, Priručnik za primjenu člana 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, CoE, Erik Svanidze i Graham Smith.

⁵ Tomasi protiv Francuske (predstavka br. 12850/87), presuda od 27. avgusta 1992, stav 115.

⁶ Selmouni protiv Francuske (predstavka br. 25803/94), presuda od 28. jula 1999: stav 95.

⁷ Gäfgen protiv Njemačke (predstavka br. 22978/05), presuda od 1. juna 2010, stav 107.

⁸ Vodič kroz član 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima, CEDEM i Ministarstvo pravde, 2020.

statovao da je država Crna Gora postigla određeni napredak pozdravljajući zakonodavne, administrativne i institucionalne mjere koje je država preduzela u oblastima od značaja za Konvenciju za borbu protiv torture i drugih oblika okrutnog, nečovječnog ili ponižavajućeg ponašanja ili kažnjavanja, kao i da je neophodno da država uloži dodatni napor, te u tom smislu dao svoje preporuke u cilju daljeg unapređenja. Crna Gora je u potpunosti prihvatala sve preporuke i njavila da će u predstojećem periodu intezivno raditi na ispunjavanju istih.⁹

U svojim zaključnim razmatranjima u odnosu na Crnu Goru CAT je, između ostaloga, ponovio ranije date preporuke i pozvao državu da:

1. Ubrza usvajanje izmjena člana 167 stav 2 u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika kako bi se u zakonsku definiciju mučenja uključili svi elementi sadržani u članu 1 Konvencije i osiguralo da kazne za mučenje odgovaraju težini krivičnog djela, kako je utvrđeno u članu 4 stav 2 Konvencije. Crna Gora treba dalje da osigura da za krivično djelo mučenja ne postoji zastara, kako bi se spriječio svaki rizik od nekažnjavanja u vezi sa istragom djela mučenja i krivičnim gonjenjem i kažnjavanjem počinilaca;

2. Osigura da se svim licima koja su uhapšena ili pritvorena u praksi pruže sve osnovne mјere pravne zaštite od mučenja, a ne samo na papiru, od samog početka njihovog lišenja slobode.¹⁰

2.3 Crna Gora i Evropski komitet za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT)

Ljekare/ke i stručna lica za zatvore i policiju. Komitet ministara Savjeta Evrope bira po jednog člana/icu za svaku državu potpisniku. Članovi/ce služe u ličnom svojstvu (tj. ne predstavljaju državu za koju su izabrani). Da bi se dodatno garantovala njihova nezavisnost, članovi/ce ne posjećuju državu za koju su izabrani.¹¹ Nakon posjete državi, CPT sačinjava izvještaj o posjeti.

Nakon što je NVO Gradska alijansa izrazila ozbiljnu zabrinutost zbog kašnjenja u objavlјivanju izvještaja CPT-a za Crnu Goru 15. juna tekuće godine¹², izvještaj koji se odnosi na posjetu koja je obavljena u periodu od 7. do 13. juna 2022. godine je objavljen.¹³

Izvještaj je pokazao da suštinskog napretka u odnosu na prethodnu posjetu obavljenu 2017. godine nije bilo, odnosno, CPT je ponovio većinu preporuka koje se, pored konkretnih primjera, odnose na poštovanje garancija ustanovljenih u cilju prevencije zlostavljanja, kao i suzbijanje kulture policijskog zlostavljanja (vidjeti poglavlje Zaključna razmatranja).

NVO Akcija za ljudska prava (HRA) je tim povodom objavila da, iako više puta upozorenja, Crna Gora nije suzbila kulturu zlostavljanja u policiji, jer nije efikasno procesuirala i odgovarajuće kaznila za to odgovorne policijske službenike/ce, uključujući nadređene koji se moraju smatrati odgovornim za djelovanje onih kojima rukovode, kako je zaključio CPT u izvještaju povodom posjete njihove delegacije Crnoj Gori.¹⁴

Važno je primijetiti i da je CPT naveo da smatra da istrage navoda o zlostavljanju moraju biti sprovedene brzo i razumno brzo, kako bi bile efikasne. Prethodno je navedeno da se

9 Saopštenje Ministarstva pravde dostupno na: Završna razmatranja o Trećem periodičnom izvještaju Crne Gore (www.gov.me).

10 Uključujući prava: (a) da budu blagovremeno obaviješteni, na jeziku koji razumiju, o razlozima njihovog hapšenja i optužbama protiv njih; da potpišu odgovarajući zapisnik kojim se potvrđuje da su razumjeli informacije koje su im predočene; (b) da obaviještanje članova porodice, ili bilo kojeg drugog lica po svom izboru, da su odvedeni u policijski pritvor; (c) da neposredan pristup nezavisnom advokatu; (d) da traže i dobiju zdravstveni pregled od strane nezavisnog ljekara od početka lišenja slobode; na zdravstvene preglede koji se sprovode izvan vidika i domaćaja glasa policijskih službenika/ca i zatvorskog osoblja, osim ako dolični ljekar/ka izričito ne zahtijeva drugačije; da se tužilac odmah obavijesti o njegovom zdravstvenom kartonu kad god nalazi ili navodi mogu ukazivati na mučenje ili zlostavljanje; i na zdravstvene radnike/ce koji nijesu izloženi bilo kakvom obliku nepotrebнog pritiska ili odmazde prilikom izvršavanja svoje dužnosti; (e) da njihov pritvor bude sistematski evidentiran u registru u mjestu pritvora i u centralnom registru lica lišenih slobode, kojem mogu pristupiti njihovi advokati/ce i članovi porodice.

11 Više informacija o CPT-u dostupno na: <https://rm.coe.int/16806dbbed>.

12 Više informacija dostupno na: <https://gamm.org/vlada-da-bez-odlaganja-da-saglasnost-za-objavlјivanje-cpt-izvjestaja/>.

13 Takođe, CPT je objavio izvještaj 22. juna 2023, dostupan na: <https://rm.coe.int/1680abb132>.

14 Saopštenje HRA je dostupno na: <https://www.hraction.org/2023/06/23/u-crnoj-gori-bez-napretka-u-posljednjih-20-godina-hra-o-izvjestaju-evropskog-komiteta-za-spresavanje-mucenja/>.

3.

Kontrola i nadzor rada policije

Zakonom o unutrašnjim poslovima je propisano da se kontrola i nadzor rada policije obezbjeđuje parlamentarnom¹⁵, građanskom i unutrašnjom kontrolom, kao i od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore kad vrši poslove nacionalnog preventivnog mehanizma za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i postupa po pritužbama na rad policijskih službenika (čl. 189).

Kako smo već kazali da je u fokusu izvještaja postupanje u konkretnim slučajevima javno dostupnih navoda o zlostavljanju, parlamentarna kontrola ovom prilikom neće biti predmet posebne analize.

3.1 Savjet za građansku kontrolu rada policije

Građansku kontrolu rada policije vrši Savjet za građansku kontrolu rada policije (u daljem tekstu: Savjet). Savjet je tijelo koje ocjenjuje primjenu policijskih ovlašćenja radi zaštite ljudskih prava i sloboda. Savjetu se mogu obraćati građani/ke i policijski službenici/ce. Savjet čini pet članova od kojih po jednog imenuju: Advokatska komora Crne Gore, Ljekarska komora Crne Gore, Udruženje pravnika Crne Gore, Univerzitet Crne Gore i nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima (čl. 191). Policija je dužna da, na zahtjev Savjeta, pruži potrebne informacije i obavještenja u vezi sa primjenom policijskih ovlašćenja (čl. 192, st. 4). Savjet daje ocjene, preporuke i zaključke koji se dostavljaju Ministarstvu. Ministarstvo se stara o primjeni ocjena, preporuka i zaključaka Savjeta (čl. 193, st. 1 i 2).

3.2 Unutrašnja kontrola policije

Unutrašnju kontrolu policije vrši posebna organizaciona jedinica Ministarstva. U vršenju poslova iz svoje nadležnosti, unutrašnja kontrola je operativno nezavisna od Ministarstva, policije i drugih organa državne uprave. Rukovodilac unutrašnje kontrole za svoj rad i rad unutrašnje kontrole Policije odgovara ministru (čl. 194). Poslovi unutrašnje kontrole rada policije su, između ostalih, kontrola zakonitosti vršenja policijskih poslova, a naročito u pogledu poštovanja i zaštite ljudskih prava prilikom izvršavanja policijskih zadataka i primjeni policijskih ovlašćenja i druge kontrole od značaja za efikasan i zakonit rad policije (čl. 195).

¹⁵ Parlamentarna kontrola rada Policije vrši se na način propisan posebnim zakonom u skladu sa čl. 190.

Policjski službenik/ca unutrašnje kontrole, u vršenju poslova unutrašnje kontrole, postupa: po sopstvenoj inicijativi; na osnovu prikupljenih obavještenja i drugih saznanja; na osnovu prijedloga, pritužbi i predstavki fizičkih lica i policijskih službenika/ca, u vezi sa primjenom policijskih ovlašćenja u vršenju policijskih poslova; na osnovu zahtjeva i naloga nadležnog državnog tužilaštva; po prigovoru, ako se odnosi na odgovor po pritužbi na primjenu policijskih ovlašćenja u vršenju policijskih poslova; na osnovu prijedloga i zaključka Odbora za bezbjednost i odbranu; na osnovu preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i na osnovu analize ocjena i preporuka Savjeta (čl. 197, st.1).

Pisani izvještaj o vršenju unutrašnje kontrole i dokumentacija koja je sačinjena u postupku unutrašnje kontrole mogu se dostavljati ministru/ki i direktoru Policije u cilju pokretanja postupka za utvrđivanje disciplinske odgovornosti policijskog službenika/ce, nadležnom državnom tužilaštvo, sudu i drugom organu, na osnovu ovlašćenja utvrđenih posebnim zakonom (čl. 199, st. 4).

O svim slučajevima preduzimanja ili propuštanja radnji i postupanja Policije za koje se u postupku unutrašnje kontrole utvrdi da su suprotne zakonu, blagovremeno se, u pisanom obliku, obavještava ministar/ka.

3.3 Kontrola rada policije od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda vrši poslove nacionalnog preventivnog mehanizma za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i postupa po pritužbama na rad policijskih službenika/ca, u skladu sa zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore (čl. 202).

Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore¹⁶ je propisano da Zaštitnik samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije (čl.2). Zaštitnik u vršenju svoje funkcije djeluje tako što ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje (čl. 20, st. 2). Postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda pokreće se povodom pritužbe ili po sopstvenoj incijativi. Zaštitnik ispituje povrede ljudskih prava i sloboda po sopstvenoj incijativi kad sazna da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena ljudska prava i slobode. Za postupanje po sopstvenoj incijativi neophodna je saglasnost oštećenog/ne (čl. 28). Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. Kad Zaštitnik utvrđi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preuzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njen otklanjanje (čl. 41).

3.4 Državno tužilaštvo

Kako smo već naveli, CPT je u svom izvještaju za Crnu Goru naveo da je od suštinske važnosti da se sprovedu efikasne istrage navoda o zlostavljanju, kako bi se pokazalo da će krivična djela policije biti kažnjena, odnosno u cilju suprotstavljanja trenutnoj kulturi nekažnjivosti koja prožima različite djelove policijske organizacije u našoj državi, a čime se potkrijepljuje svaka poruka o nultoj toleranciji zlostavljanja.

Državno tužilaštvo je shodno Ustavu Crne Gore jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela.

4.

Postupanje po javno iznijetim navodima o zlostavljanju

4.1. i 4.2 Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Jovana Mrvaljevića i Mila Jovanovića u Nikšiću i Podgorici

Građani Jovan Mrvaljević i Mile Jovanović su 3. januara 2021. godine javno iznijeli tvrdnje da su ih tadašnji pripadnici Sektora za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije (SBPOKK) nekoliko dana ranije tukli, maltretirali, mučili, ucjenjivali, prijetili silovanjem i ubistvom, ali i da će nauditi njihovim porodicama, tražeći da lažno svjedoče da rade za Kotorenina Jovana Vukotića i da imaju zadatku da ubiju nekog kavačanina. Tražili su od ministra unutrašnjih poslova Sergeja Sekulića i Uprave policije (UP) da ih zaštite i procjene da li su ugroženi, jer su im pripadnici SBPOKK, kako tvrde, rekli da znaju da neće živjeti ni mjesec. Iz UP su odbacili njihove optužbe, navodeći da su te noći spriječili izvršenje teškog krivičnog djela protiv života i tijela, koje je moglo nastati kao posljedica sukoba članova organizovanih kriminalnih grupa i u automobilu u kom su bili Mrvaljević, Jovanović i Vladan Mijušković (36) pronašli pištolj brušenog broja, fantomke, rukavice, kriptovane telefone. Istakli su i da ih lažne optužbe i prijave neće zaustaviti, već da će aktivnosti nastaviti nesmanjenim intenzitetom, koordinirano i planski, a sve u cilju potpunog neutralisanja ovih kriminalnih grupa.¹⁷

Tužilaštvo, Savjet i Odjeljenje za unutrašnju kontrolu nijesu dostavili odgovore o tome šta su preduzeli u konkretnom slučaju, niti se o istom pronalaze javno dostupne informacije.

Iz Mišljenja Zaštitnika¹⁸ proizilazi da je, na osnovu postupanja u slučaju Jovana Mrvaljevića, a u vezi sa njegovim navodima da je mučen u noći između 30. i 31. decembra 2020. godine kako bi od njega iznudili priznanje, došlo do kršenja sve tri garancije protiv zlostavljanja. Naime, u Mišljenju se navodi da CPT dosljedno ističe važnost tri proceduralne garancije uspostavljene u cilju zaštite od zlostavljanja, odnosno: pravo na pristup advokatu, pravo na pristup doktoru i pravo da treće lice po izboru bude obaviješteno. To pretpostavlja da su osobe lišene slobode o tim pravima uredno obaviještene, usmeno nakon privođenja i, što je prije moguće, pisanim putem (npr. putem pisma o pravima ili drugog dokumenta kojim se

¹⁷ Dio objava u medijima: *Optužili SBPOKK za torturu, iz policije tvrde da su planirali ubistvo?*, Vijesti, 3. januar 2021. godine; *Prijave o zlostavljanju „naknadna pamet”*: Tako je govorio Zoran Lazović krajem januara 2021. godine, Vijesti, 27. mart 2023. godine.

¹⁸ Mišljenje Ombudsmana br. 640/22 od 30. decembra 2022. godine.

utvrđuju prava osoba u policijskom pritvoru) na jeziku koji one razumiju. Ovo trojstvo prava treba da se primjenjuje od samog početka lišenja slobode od strane policije - to jest, kada je dotična osoba dužna ostala u policiji.

Bez privatnosti tokom ljekarskog pregleda

Stav 17 Mišljenja: Zaštitnik je već primjetio da je ljekarski pregled podnosioca pritužbe izvršen uz nadzor postupajućeg službenika SPBOKK-a, po odluci postupajućeg službenika, a ne doktora, iz čega se može zaključiti da podnosič pritužbe nije bio u prilici da se slobodno izrazi i eventualno, prijavi zlostavljanje. Sa tim u vezi, Zaštitnik primjećuje da se iz izvještaja ljekara specijaliste br. protokola 23197 od dana 31.12.2020. godine zaključuje da su postupajući službenici govorili u ime podnosioca pritužbe: „doveden od strane policije, koji navode da je tokom hapšenja nastupilo gušenje, ubrzano disanje, stezanje šaka“, dok se u izvještaju ne navodi da je podnosič pritužbe bilo šta rekao.

U Mišljenju se dalje navodi da imajući u vidu nekozistentnost navoda podnosioca pritužbe koji se odnose na fizičko zlostavljanje, iznijetih u novinskom tekstu, u izjavi dатoj Odjeljenju za unutrašnju kontrolu i pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda, a koji su bitno različiti kako u pogledu lokacije, broja izvršilaca i načina izvršenja zlostavljanja, a pri činjenici da je podnosič pritužbe neposredno nakon događaja bio na slobodi, odnosno u mogućnosti da pribavi druge ljekarske nalaze i fotografije koje bi ukazivale na tjelesne povrede koje bi nesumnjivo morale biti vidljive, a kojim nalazima i/ili fotografijama tvrdnje podnosioca pritužbe, pred Zaštitnikom, nijesu pokrijepljene, Zaštitnik nije mogao utvrditi zlostavljanje onako kako je to pritužbom predstavljen. Istovremeno, Ombudsman je u Mišljenju koje je dostavio Osnovnom državnom tužilaštvu izrazio očekivanje da će ODT ovim povodom sprovesti postupak u razumnom roku i obavijestiti Instituciju o ishodu postupanja.

Međutim, ono što je Zaštitnik utvrdio na osnovu spisa predmeta dostavljenih iz Odjeljenja za unutrašnju kontrolu, a što Odjeljenje nije utvrdilo je da je Mrvaljević nezakonito lišen slobode od strane postupajućih službenika SPBOKK-a. Takođe, utvrđeno je da je Odjeljenje podnosiocu pritužbe povrijedilo pravo na obraćanje – odgovor iz člana 57 Ustava Crne Gore, zato što podnosič pritužbe nije dobio nikakav odgovor, niti rezultate istrage u vezi prijave zlostavljanja ovom Odjeljenju.

Nezakonito pozivanje građana od strane policije koje glasi na odmah

U ovom predmetu, Zaštitnik je zapazio da je podnosič pritužbe potpisao dostavniku br. 914/03 od dana 23.12.2020. god u kojoj se navodi da je dana 30.12.2020. primio poziv broj 914/03 od 23.12.2020. godine, od imenovanog organa (Uprave policije CB Nikšić), iako se predmetni događaj desio 30.12.2020. godine. Zaštitnik je i u ovom postupku naišao na kontinuitet loše prakse prilikom primjene instituta pozivanja građana radi prikupljanja obaveštenja u svojstvu građana, koja nije u skladu sa članom 259 ZKP-a, a na šta je više puta upozoravao. Zaštitnik je podsjetio i na stav Evropskog suda za ljudska prava koji je u predmetu Asanović protiv Crne Gore, koji je takođe pozvan da se javi odmah, da Sud smatra da takvim upozorenjem nije data mogućnost podnosiocu predstavke da sam postupi u skladu sa pozivom. Iako strane nijesu saglasne po pitanju toga da li je podnosič predstavke postupio u skladu sa pozivom dobrovoljno ili je doveden od strane policije, domaći sud je utvrdio da su ga policijski službenici odveli za ruke u njihovo vozilo, a zatim u policijsku stanicu stoga, Sud smatra da je utvrđeno da je podnosič predstavke prinudno doveden u policijsku stanicu, što je u suprotnosti sa članom 259 stav 1 ZKP-a, što predstavlja de facto lišenje slobode.¹⁹

U trenutku zaključivanja rada na izvještaju, postupanje pred Zaštitnikom u predmetu Mila Jovanovića je bilo u toku. O postupanju tužilaštva, Odjeljenja za kontrolu rada policije, kao i Savjeta za građansku kontrolu rada policije se ne pronalaze javno dostupne informacije.

Prethodno, NVO Akcija za ljudska prava je analizirajući postupanje tužilaštva povodom krivične prijave protiv nepoznatog učinioца zbog krivičnog djela mučenja, a koju je ubrzo poslije Jovanovićevog hapšenja podnijela njegova advokatika, zaključila: Mada državno tužilaštvo u ovom slučaju jeste preduzelo nekoliko radnji, njegovo djelovanje je u cijelosti takvo da ne stvara čak ni privid namjere da se sproveđe djelotvorna istraga. Nijedan mogući učinilac navodno nije poznat tužilaštvu, a dokazi koji bi morali da omoguće identifikaciju sigurno postoje i mogli bi se obezbijediti.²⁰

4.3 Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Jovana Durovića u Baru

Nikšićanin Jovan Durović podnio je Osnovnom državnom tužilaštvu u Baru krivičnu prijavu protiv više policijskih službenika iz CB Bar zbog, kako je naveo, zlostavljanja i prebijanja koje je doživio 9. jula 2021. godine. Prijava na brutalno i užasno ponašanje dijela policajaca iz Bara podnijeta je i Unutrašnjoj kontroli Ministarstva unutrašnjih poslova. Prema njegovim riječima, njega su pet pripadnika barske Policije, potpomognuti kolegama iz Bijelog Polja, tukli „drvenom palicom”, „pendrekom” „šakama po glavi”. Tokom zlostavljanja policajci su koristili „šlem” i „pancir” kako mu ne bi ostali tragovi na tijelu. Zbog batina koje je dobio mladić je čak u jednom trenutku bio u nesvjeti. Ovaj 24-godišnji Nikšićanin tvrdi da je sve navedeno u ljekarskom nalazu u kojem su konstatovane povrede grudnog koša i ramena. Durović je bio učesnik patriotskih skupova tokom proljeća, a kada je priveden na sebi je imao majicu sa crnogorskim grbom i patriotskim motivima što je zasmetalo policajcima iz Bara.²¹

Prema javno dostupnim podacima, Savjet je zaključio da postoje ozbiljni navodi o nesrazmjerno upotrijebljenim sredstvima prinude za koje je Savjet ocijenio potrebnim da se neodložno provjere. Ovim povodom Upravi policije su ustupljeni kontakti građanina Durovića, dostavljena krivična prijava koju je od imenovanog neposredno zaprimio nadležni državni tužilac i zatražena hitnost u postupanju.²²

Uprava policije je navela da su službenici Centra bezbjednosti Bar su postupali po prijavi M.R. (22) iz Lazarevca koji je službenik policije Republike Srbije a koji je naveo da ga je dok se nalazio u Sutomoru fizički napalo jedno njemu nepoznato lice i oborilo ga na pod, dok je Jovan Durović iz Nikšića, kojeg je neposredno pred ovaj događaj upoznao na tom mjestu, iz njegovog džepa otuđio službenu legitimaciju, lična dokumenta i novac u iznosu od 20 eura. Policija je istog dana locirala i u službene prostrije dovela J.D. sa kojim je obavljen razgovor na okolnosti događaja. Policija je prikupila obavještenja od N.R., o događaju je obavješten državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Baru koji se izjasnio da u radnjama ovih lica nema elemenata krivičnog djela čije se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti. Protiv N.R. podnijeta je prekršajna prijava zbog prekršaja iz Zakona o javnom redu i miru, stoji u saopštenju Uprave policije. Zaposleni jednog hotela sa područja Bara, kako navode, su pronašli otuđenu službenu legitimaciju na plaži i ona je vraćena vlasniku.²³

Negativna solidarnost policijskih službenika

Takođe, Savjet je konstatovao da su policijski službenici CB Bar u konkretnom slučaju iskazali pretjeranu solidarnost sa kolegom iz Republike Srbije i tako podigli nepotrebnu halabuku oko nestanka, gubitka ili otuđenja njegove službene značke. Konačno, Savjet je ocjenio da su policijski službenici koji su primjenjivali policijsku

20 Izvještaj Djelotvornost istraga zlostavljanja u Crnoj Gori 2020–2021, str. 134, NVO Akcija za ljudska prava, jun 2022. godine.

21 Dio objava u medijima: BRUTALNA POLICIJSKA TORTURA U CB BAR Grb Crne Gore doživjeli kao provokaciju: Nikšićanin od batina pada u NESVJEST, koristili pancir da sakriju povrede!?, portal Standard, 13. jul 2021. godine; Durović: Spreman sam da se podvrgnem poligrafu, Analitika, 17. jul 2023. godine; Građani protestovali zbog napada na Durovića, Bar info, 23. jul 2021. godine.

22 Više informacija dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/blog/barski-policajci-zlostavliali-jovana-%C4%9luovi%C4%87a-iz-nik%C5%Ali%C4%87a.>

23 Uprava policije: Pripadnici CB Bar nijesu upućivali prijetnje Duroviću niti su upotrebljavali silu, Standard, 15. jul 2021. godine.

ka ovlašćenja prema građaninu gospodinu Jovanu Duroviću, tokom privođenja i prevoza ka službenim prostorijama CB Bar kao i u službenim prostorijama CB Bar, prekoračili svoja ovlašćenja i pristupili tehnikama tretmana i ispitivanja koje su dovele do i predstavljaju nečovječno i ponižavajuće postupanje.²⁴

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije je 1. novembra 2021. godine obavijestilo građanina Durovića da je izvještaj sa spisima predmeta, sačinjenim u postupku unutrašnje kontrole, dostavljen Osnovnom državnom tužilaštvu Baru na dalji postupak i konačnu ocjenu i odlučivanje da li u radnjama i postupanju policijskih službenika CB Bar R.M., M.S., R.D. i D.S., koji su u predmetnom slučaju preduzimali službene mjere i radnje prema građaninu Duroviću, ima elemenata krivičnog djela zlostavljanja ili drugog krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti.

Nakon što je CEDEM od tužilaštva zatražio više informacija o ovom slučaju, Osnovno državno tužilaštvo u Baru je donijelo rješenje Tuspi br. 7/23 od 9. avgusta 2023. godine u kojem se navodi da je ODT u Baru po prijavi Jovana Durovića iz Nikšića dana 12. jula 2021. godine formiralo predmet poslovne oznake Kt br. 388/21 protiv policijskih službenika S.D., M.R. i S.M. zbog krivičnog djela zlostavljanje iz čl. 166a st. 2 u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore. Nakon sprovedenog postupka državni tužilac je dana 30. juna 2023. godine donio rješenje o odbacivanju krivične prijave, jer nema osnovane sumnje da su osumnjičeni učinili prijavljeno krivično djelo, a niti neko drugo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Navodi se i da je obavještenje sa rješenjem o odbacivanju krivične prijave uredno dostavljeno oštećenom koji nije zahtijevao preispitivanje datog rješenja podnošenjem pritužbe Višem državnom tužilaštvu u Podgorici.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda nije postupao u konkretnom slučaju, odnosno, Jovan Durović se nije obratio navedenom organu niti je postupao po sopstvenoj inicijativi.

4.4. Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Ivana Roganovića na Cetinju

Cetinjanin Ivan Roganović podnio je krivičnu prijavu protiv policajca koji ga je udarao i gazio tokom racije u njegovom ugostiteljskom objektu dana 28. jula 2021. godine. *Roganović je „Vijestima“ dostavio snimak na kom se vidi kako ga tokom policijske racije uniformisani službenik spušta na zemlju, a potom gazi nogom po glavi i udara. Raciju su izvršili službenici Sektora za borbu protiv kriminala (SBPK).*²⁵

Ombudsman je u svom Mišljenju²⁶ zaključio da je službenik Uprave policije – Sektora za borbu protiv kriminala, kritičnom prilikom nečovječno postupio na štetu podnosioca pritužbe, zadavši mu četiri udarca u predjelu glave i tijela, čime je došlo do kršenja člana 3 Konvencije.

Negativna solidarnost onemogućava dokazivanje zlostavljanja

Nakon što su službenici očigledno zlostavljanje sa video zapisa, pokušali da kroz službene zabilješke predstave kao zakonito postupanje svoga kolege službenika, Zaštitnik je primijetio da bi, u kontekstu opisanog postupanja zatvorskih službenika, napor podnosiča pritužbe da dokaže zlostavljanje vjerovatno bili uzaludni bez postojanja video zapisa, a pri činjenici da udarci koje je pretrpio nijesu doveli do tjelesnih povreda. Sa tim u vezi, Zaštitnik je podsjetio da će, ako se na informaciju koja ukazuje na zlostavljanje ne reaguje brzo i efikasno službena lica koja su sklona zlostavljanju osoba lišenih slobode brzo povjerovati – i to s razlogom – da to mogu da čine ne-

24 Više informacija dostupno na: <http://www.kontrolapolicije.me/blog/barski-policajci-zlostavliali-jovana-%C4%91urovi%C4%87a-iz-nik%C5%A1i%C4%87a>.

25 Dio objava u medijima: Policajac nogom udarao vlasnika lokala, Pobjeda, 30. jul 2021. godine; Roganović: Ako to ne učini Uprava policije, saopštiću ko je naredio da me gaze po glavi tokom racije, Vijesti, 3. avgust 2021. godine; UZNEMIRUJUĆE Policajac tokom racije gazi po glavi i udara Cetinjanina, Vijesti, 29. jul 2021. godine.

26 Mišljenje broj 01- 598/21-8, od dana 25.1.2021. godine.

kažnjeno. Svi napor i uloženi u promovisanje ljudskih prava, putem stroge selekcije prilikom zapošljavanja i stručne obuke, biće osuđeni na neuspjeh. Ako se ne budu preduzimale efikasne mјere, sve osobe koje su u pitanju – kolege, viši rukovodioци u policiji, istražni organi – doprinijeće koroziji onih vrijednosti koje čine samu osnovu demokratskog društva.²⁷

Ombudsman je u ovom predmetu preporučio Upravi policije da obezbijedi dosljedno poštovanje nacionalnih propisa, potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava koji se odnose na poštovanje ljudskih prava prilikom preduzimanja radnji iz svoje nadležnosti, sa posebnim akcentom na obezbjeđivanje nulte tolerancije zlostavljanja, kao i da sve tvrdnje da je neko zlostavljan, bez obzira što nijesu iznijete u formi krivične prijave ili formalne pritužbe, odmah procesuiraju u skladu sa Zakonom. Takođe, Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije je preporučio da ispitaju postojanje odgovornosti policijskih službenika OB Cetinje u vezi sa postupanjem po navodima o zlostavljanju koje je iznio podnosič pritužbe dana 28.7.2021. godine.

Iz izvještaja Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije K.47/21 od 17.08.2021. godine o izvršenoj kontroli zakonitosti postupanja policijskih službenika zaključeno je da je policijski službenik V.V. nezakonito upotrijebio prinudu prema građaninu R. I. čime su se u njegovim radnjama stekla obilježja teže povrede službene dužnosti iz čl.95.stav 1 tačka 4 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, zbog čega se predlaže pokretanje disciplinskog postupka. Osim toga, predloženo je da se navedeni izvještaj dostavi Osnovnom državnom tužilaštvu Cetinje na dalji postupak, zbog postojanja osnovane sumnje da je V. V. izvršio krivično djelo iz čl.166 a stav 2 KZCG.²⁸

Savjet za građansku kontrolu rada policije utvrdio je da prilikom intervencije na Cetinju došlo do očigledne prekomjerene upotrebe sile policijskog službenika. Savjet je pozvao (tadašnjeg) direktora Uprave policije Zorana Brđanina da do okončanja daljih postupaka privremeno udalji iz službe policijskog službenika koji je, kako je saopšteno, očigledno prekoračio policijska ovlašćenja.²⁹

Nakon što je CEDEM od tužilaštva zatražio više informacija o ovom slučaju, Osnovno državno tužilaštvo u Cetinju je donijelo rješenje Tuspi br. 7/23 od 14. avgusta 2023. godine, u kojem se navodi da je ODT u Cetinju nakon sprovedenog izviđajnog postupka, Osnovnom sudu na Cetinju, podnijelo optužni prijedlog dana 21.9.2021. godine protiv osumnjičenog policijskog službenika V.V. iz Podgorice zbog krivičnog djela zlostavljanja iz čl. 166a st. 2 u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, izvršenog na štetu I.R. iz Cetinja dana 28.7.2021. godine u Cetinju. Po završetku glavnog pretresa pred Osnovnim sudom u Cetinju, donijeta je presuda K.br.74/21 od 11.1.2022. godine, kojom je okrivljeni V.V. iz Podgorice oglašen krivim za navedeno krivično djelo i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca, koja će se izvršiti tako što će okrivljeni istu izdržati u prostorijama u kojima stanuje. Dana 24.1.2022. godine tužilac je izjavio žalbu zbog odluke o kazni, koja je presudom Višeg suda suda u Podgorici posl. označe Kž. 103/2022 od 15.4.2022. godine odbijena kao neosnovana, a prвopostepena presuda potvrđena.

27 Opšti izvještaj CPT-a br. 14 – Borba protiv nekažnjivosti mučenja, 2004, stav 25.

28 Vidjeti presudu OS u Cetinju K 74/2021, dostupna na: <https://www.sudovi.me/osct/odluka/476834>.

29 Savjet za građansku kontrolu rada policije: Očigledna prekomjerena upotreba sile policijskog službenika, Vijesti, 29. jul 2021. godine, dostupno na: <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/560254/savjet-za-gradjansku-kontrolu-rada-policije-ocigledna-prekomjerena-upotreba-sile-policijskog-sluzbenika>.

Blaga kaznena politika za zlostavljanje

Citiranim presudom Osnovnog suda na Cetinju, navodi da se službenik V.V. kriv zato što je dana 28. jula 2021. godine oko 22,00 časova, ispred ugostiteljskog objekta ... svjestan svog djela čije je izvršenje htio, znajući da je njegovo djelo zabranjeno, postupajući kao službeno lice u vršenju službe- policijski službenik Uprave policije -Odsjeka za posebnu operativnu podršku u Sektoru za borbu protiv kriminala, zlostavljao oštećenog R. I. i prema njemu postupao na način kojim se vrijeđa ljudsko dostojanstvo, tako što je prišao oštećenom i obratio mu se riječima: Lezi krme jedno, nakon čega je oštećenom zadao udarac desnom nogom u predjelu desne butine oštećenog, a zatim udarac lijevom nogom u desnom rebarnom predjelu, pa udarac đonom desne noge u potiljačnom predjelu glave oštećenog, gurajući mu glavu ka tlu, pa udarac desnom nogom u desnom rebarnom i ramenom predjelu tijela oštećenog, čime je izvršio krivično djelo zlostavljanje iz čl. 166a st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, zbog čega je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) mjeseca koja će se izvršiti tako što će okrivljeni istu izdržavati u prostorijama u kojima stanuje. Prilikom odlučivanja o krivičnoj sankciji, sud je u smislu čl. 42 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore cijenio sve okolnosti koje utiču na njen izbor i visinu, pa je od olakšavajućih okolnosti na strani okrivljenog cijenio njegove lične i porodične prilike, da je oženjen, otac jednog maloljetnog djeteta koje je u obavezi da izdržava, njegovo držanje poslije učinjenog krivičnog djela izraženo kroz prihvatanje odgovornosti i kajanje zbog izvršenog djela, te njegov raniji život, odnosno raniju neosuđivanost... Prema ocjeni suda, s obzirom na ličnost okrivljenog i njegov raniji život može se očekivati da će se na ovaj način ostvariti svrha kažnjavanja iz čl. 32 Krivičnog zakonika Crne Gore u okviru opšte svrhe propisivanja i izricanja krivičnih sankcija iz čl. 4 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore, pri čemu se i u Izvještaju o procjeni rizika sačinjenom od strane Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija, zaključuje da je u konkrentnom slučaju primjenjiva krivična sankcija kazna zatvora u prostorijama u kojima osuđeni stanuje, jer se ukupan procijenjeni rizik od povratništva, kratkoročno i dugoročno posmatrano, nalazi na niskom nivou.

Nakon što je tužilac izjavio žalbu zbog odluke o kazni, ona je presudom Višeg suda suda u Podgorici posl. označe Kž. 103/2022 od 15.4.2022. godine odbijena kao neosnovana, a prvopstepena presuda potvrđena.

U vezi sa kaznenom politikom u nastavku vidjeti i presudu u vezi sa zlostavljanjem fudbalera Damira Kojaševića.

4.5. Bacanje šok bombe na Stefana Vukovića na Cetinju

Nikšićanin Stefan Vuković (24) se, posredstvom građanskog aktiviste Aleksandra Saše Zekovića i Crnogorskog helsinskih odbora, obratio Savjetu za građansku kontrolu rada policije, unutrašnjoj kontroli policije i ombudsmanu pritužbom zbog postupanja policijskog službenika koji ga je, kako tvrdi, više puta ciljano gađao šok bombom 5. septembra na Cetinju³⁰

Ombudsman je u svom Mišljenju³¹ utvrdio povredu člana 3 Konvencije na štetu Stefana Vukovića, prethodno utvrdivši da je građanin Vuković prilikom navedenog događaja zadobio tjelesne povrede u vidu opeketina na lijevom obrazu i uhu, kao i lijevoj potkoljenici.

³⁰ Dio objava u medijima: Nikšićanin uputio pritužbu: Policajac me je namjerno gađao šok bombama, Pobjeda 10. septembar 2021. godine; Nikšićanin se žalio: Policajac me je namjerno gađao šok bombama, Standard, 10. septembar 2021. godine; Šok bombe bacali i kako nisu smjeli, Vijesti, 4. decembar 2021. godine.

³¹ Mišljenje br. 01-706/21-4 od 17.2.2021. godine

Nesačinjavanje izvještaja o upotrebi hemijskih sredstava – teža povreda službene dužnosti

Ombudsman je primijetio da izvještaji o upotrebi hemijskih sredstava koja su korišćena ovom prilikom nijesu sačinjeni, što je teža povreda službene dužnosti shodno Zakonu³² i istovremeno ukazao na važnost blagovremenog sačinjavanja izvještaja o upotrebi sredstava prinude. U vezi sa izvještajima o upotrebi hemijskih sredstava prinude, Zaštitnik je podsjetio na ranije data mišljenja³³ u kojem je primijećen formalizam u izvještavanju i postupku ocjene zakonitosti i opravdanoći upotrebe hemijskih sredstava koja su primijenjena u odnosu na građane koji su učestvovali u javnom neprijavljenom okupljanju 2020. godine u Pljevljima.

Ombudsman je u konkretnom predmetu preporučio Upravi policije da obezbijedi da se izvještaji o upotrebi sredstva prinude sačinjavaju bez izuzetka i sadrže sve relevantne okolnosti i informacije u vezi sa upotrebotom sredstava prinude u svakom konkretnom slučaju shodno Zakonu, da organizuje obuke o pravilnoj upotrebi hemijskih sredstava prinude obezbijedi dosljedno poštovanje nacionalnih propisa, potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava, kao i da razmotri mogućnost audio-vizuelnog snimanja svih akcija policije.

Iz Mišljenja Ombudsmana se zaključuje da je postupalo i Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije, ali nije navedeno na koji način je Odjeljenje okončalo predmet.

Savjet za građansku kontrolu rada policije je pokrenuo postupak, ali nije poznato na koji način je postupak kontrole okončan.³⁴

Nakon što je CEDEM od tužilaštva zatražio više informacija o ovom slučaju, Osnovno državno tužilaštvo na Cetinju je donijelo rješenje Tuspi br. 7/23 od 14. avgusta 2023. godine, a u kojem se navodi da je nakon sprovedene istrage u krivičnom predmetu formiranom zbog prijavljenog policijskog zlostavljanja izvršenog dana 5. septembra 2021. godine u Cetinju, na štetu S.V. iz Nikšića, ovo tužilaštvo u odnosu na okrivljenog policijskog službenika B.D. uslijed nedostatka dokaza dana 28.7.2023. godine donijelo naredbu o obustavi istrage, vođene zbog krivičnog djela mučenje iz člana 167, st. 2 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, u sticaju sa krivičnim djelom zloupotreba službenog položaja iz čl. 146 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, u vezi sa čl. 48 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, dok je u istom predmetu ODT dana 1.8.2023. godine podiglo optužnicu pred Osnovnim sudom u Cetinju, protiv okrivljenih policijskih službenika R.K. zbog krivičnog djela mučenje podstrekavanjem iz čl. 167 st. 2, u vezi sa st. 1, u vezi čl. 24, st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore i protiv M.L. zbog krivičnog djela mučenje iz čl. 167, st. 2, u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika izvršeno dana 5.9.2021. godine u Cetinju na štetu S.V. iz Nikšića, te je pred Osnovnim sudom u Cetinju u toku postupak kontrole i potvrđivanja iste.

Do dana zaključivanja rada na izvještaju nije poznato da li je optužnica potvrđena.

4.6. Prijavu policijskog maltretiranja na štetu Lidije Vujović u Podgorici

Građanka Lidija Vujović je 28. decembra 2021. godine u telefonskom razgovoru saopštila Vijestima da su ih policajci maltretirali u porodičnoj kući, tražeći njihovog sina. Blokirali su čitavu ulicu, opsadiali porodičnu kuću, uz nemirili djecu... Dva puta su pretresali kuću, a da nisu pokazali nalog, kazala je Lidija Vujović. Objasnila je i da je jedan od policajaca, dok je tražila nalog za pretres, pokušavao da preskoči ogradu, a da su joj neki od njih prijetili da će

32 Pored težih povreda službene dužnosti utvrđenih zakonom kojim se uređuju prava i obaveze državnih službenika i namještnika, teže povrede službene dužnosti policijskih službenika su: nesačinjavanje izvještaja o upotrebi sredstava prinude. (čl. 173, st. 1, t. 18).

33 Mišljenje broj: 01-128/20-5 od dana 09.09.2020.godine; mišljenje br. 01-369/20-3 od dana 13.11.2020. godine.

34 Informacija o pokretanju postupka dostupna na: <http://kontrolapolicije.me/blog/policajac-vi%C5%Ale-puta-ciljano-ga%C4%91a-%C5%Alok-bombom-gra%C4%91anina-vukovi%C4%87a>.

im ubiti pse. Kazala je i da su, *prije nezakonitog pretresa*, njenog supruga *na prevaru pozvali u Centar bezbjednosti Podgorica*, navodno zbog saobraćajnog prekršaja, te da su to vrijeme *iskoristili da im upadnu u kuću. Vujović je istakla i da policijci nijesu htjeli da joj kažu zbog čega traže njenog sina.*³⁵

Ombudsman je zaključio da je došlo do povrede čl. 28, st. 2 Ustava, od strane Uprave policije koja nije ispunila svoju pozitivnu obavezu da zaštiti procesni aspekt prava na zbrajanu mučenja shodno članu 3 Evropske konvencije, na način što bi bez odlaganja ispitala navode date u pisanim prigovorom podnositeljke pritužbe sadržanom u Potvrđi o ulaženju u stan i druge prostorije dana 28.12.2021. godine. Prethodno, Zaštitnik je utvrdio da su navodi sadržani u pritužbi konzistentni sa pisanim prigovorom koji je podnositeljka pritužbe dala neposredno nakon sprovedene radnje, kada je na Potvrđi o ulaženju u stan i druge prostorije navela: *Službenici u civilu i uniformi su mi rekli da imaju Naredbu koju mi nijesu htjeli pokazati. Takođe su prijetili da će ući na silu, sve polomiti i pobiti pse. Pustila sam ih jer me uhvatilo strah od ljudi sa fantomkama. Bilo ih je preko 20 i niko mi nije saopštio ime. Ulazili, izlazili, kako kome odgovora. Smatram da je navedeno nezakonito i tražiću da preispitaju postupak „nasilnog“ ulaska u kuću jer nije bilo nikakve naredbe sudije za istragu. Kuću su pretražili od podruma do krova i nijesu našli lice koje su tražili, za koje sam unaprijed rekla da nije tu. Smatram da državni tužilac treba da bude obaviješten o čemu su mi rekli da će ga naknadano obavijesiti. Takođe sam obmanuta, jer su mi rekli imaju Naredbu i da će mi je dati kad uđu. I, naravno, nijesu je imali. Do kad će se ovako raditi?*

Ombudsman je primijetio i da je postupajući službenik sačinio Potvrdu o ulaženju u stan i druge prostorije u kojoj je, kao razlog ulaska naveo: *držalac stana je to tražio*, iako upravo iz prigovora sadržanog na potvrđi proizilazi da podnositeljka pritužbe (držalac stana) nije tražila ulazak.

Efikasna i djelotvorna istraga – ključ prevencije zlostavljanja

Zaštitnik je naveo da je Uprava policije obavezna da ispita navode o zlostavljanju i pritom učini sve potrebne napore radi procesuiranja učinilaca krivičnih djela. Ključ prevencije zlostavljanja i efikasne borbe protiv istog podrazumijeva da se u svim slučajevima u kojima postoji ozbiljna sumnja da se zlostavljanje dogodilo sproveđe efikasna i djelotvorna istraga. Ozbiljna sumnja postoji u svim okolnostima u kojima postaje činjenice koje direktno ili indirektno ukazuju da je službeno ili drugo lice u službenom svojstvu neopravданo narušilo tjelesni ili psihički integritet. Otkrivanje, krivično procesuiranje i kažnjavanje počinjoca zlostavljanja predstavlja jedan od najvitalnijih društvenih interesa, kojim se suzbija fenomen nekažnjivosti i stvara jak odvraćajući efekat kod državnih agenata kojima je zakon delegirao ovlašćenje da primjenjuju silu.

Ombudsman je u citiranom Mišljenju preporučio Upravi policije da bez odlaganja djelotvorno istraži navode podnositeljke koje je iznijela u vidu prigovora na Potvrđi o ulaženju u stan i druge prostorije od dana 28.12.2021. godine, kao i da u budućem postupanju službenici UP dosljedno primjenjuje policijska ovlašćenja u skladu sa Zakonom o unutrašnjim poslovima i Zakonom o krivičnom postupku.

Nema javno dostupnih informacija da su ovim povodom postupali Državno tužilaštvo, Savjet za građansku kontrolu rada policije i Odjeljenje za unutrašnju kontrolu policije.

³⁵ Policija traga za Ivanom Vujovićem, Vijesti, 28. decembar 2021. godine.

4.7. Prijava policijskog zlostavljanja na štetu Damira Kojaševića u Podgorici

Advokatica Azra Jasavić je u javnosti iznijela navode da je 28. oktobra 2022. godine *Kojašević doživio policijsku torturu 28. oktobra kada je zaustavljen na Koniku i da su to mogla vidjeti i djeca iz obližnje škole. Damir Kojašević je imao gips na ruci. Jasno je da nije pružao nikakav otpor i da je doživio ono što ste vidjeli na snimku, a to je da je mučen i zlostavljan.* kazala je Jasavić u emisiji *Dobro jutro Crna Gora*. Ona je podnijela krivične prijave Vrhovnom državnom tužilaštvu, a obratila se Upravi policije, Ministarstvu unutrašnjih poslova i ombudsmanu. *Očekujemo od svih nadležnih organa da preduzmu sve zakonom predviđene mjere, da se utvrde sve činjenice vezano za ovaj slučaj i da se nakon toga procesuiraju svi koji su u tome učestvovali,* kazala je ona. Istakla je da Damir Kojašević očekuje da nadležni organi rade svoj posao.³⁶

Savjet za građansku kontrolu rada policije je utvrdio da je jedan od policijskih službenika imao krajnje neprofesionalan odnos prema sportisti Damiru Kojaševiću zlostavljući ga kroz nasilničko ponašanje i demonstraciju sile i moći prema njemu. Savjet smatra da je drugi policijski službenik pokušavao da spriječi odnosno zaustavi takvo ponašanje svog kolege prema građaninu, dok treći policijski službenik nije uzimao učešća u fizičkom kontaktu. Savjet je, podsjetili su, ranije konstatovao da se Uprava policije oglasila tek pošto je nezavisni medij CdM objavio snimak zlostavljanja. To ukazuje, saopšteno je iz Savjeta, da je i dalje u Upravi policije prisutna *kultura čutanja i da ništa, i pored obećanja, nije učinjeno na njenom prevazilaženju i jačanju odgovornosti.*³⁷

Iako je Policija saopštila da je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu upoznato sa snimkom, te da će odlučiti da li će policijski službenici biti privremeno udaljeni sa posla³⁸, ne pronalaze se javno dostupne informacije o konačnoj odluci.

Ombudsman je u svom Mišljenju³⁹ zaključio da je postupanjem policijskog službenika u konkretnom slučaju povrijedeno pravo na nepovrednost fizičkog psihičkog integriteta podnosioca pritužbe iz čl.28, st. 2 Ustava i predstavlja ponizavajuće postupanje čime je povrijeden član 3 Evropske konvencije. I u ovom slučaju je primijećeno da sačinjene službene zabilješke postupajućih policijskih službenika nijesu korespondirale sa sadržinom video zapisa.

Ljekarski nalaz nije sačinjen u skladu sa Istanbulskim protokolom

Ombudsman je ukazao da izvještaj ljekara specijaliste u ovom predmetu nije sačinjen u skladu sa Istanbulskim protokolom. Naime, Istanbulski protokol propisuje način dokumentovanja povreda lica koje tvrdi da je prije toga zlostavljan ili mučeno od strane policijskih službenika⁴⁰ i podsjetio da izvještaj ljekara treba sadržati detalje o pacijentu, mjesto i vrijeme, detalje istorije događaja, fizički pregled i terapiju, identifikaciju i opis povreda, ostale informacije iz medicinskih zapisa, i zaključak o stepenu podudarnosti povreda. Konkretni izvještaj KC-a nije sadržao jasan opis povreda, kao ni fotografiju povrede. Sa tim u vezi, Zaštitnik je podsjetio na obavezu sačinjavanja fotografija u boji, što je prije moguće, čak i najjednostavnijim foto-aparatom.

Ombudsman je preporučio Upravi policije da obezbijedi primjenu preporuke CPT-a da mora postojati jasno shvatanje da se odgovornost za zlostavljanje proteže dalje od samih počinilaca na sve one koji znaju, ili bi trebalo da znaju na osnovu svog položaja da se zlostavljanje dešava, a ne preuzimaju radnje na njegovom sprječavanju niti ga prijavljuju, a što podrazumijeva postojanje

³⁶ Dio objava u medijima: Jasavić: Kojašević doživio torturu, očekujem da policijac odgovaraju, Analitika, 1. novembar 2022. godine; JASAVIĆ: Kojašević doživio torturu, očekuje da odgovorni budu procesuirani, Standard, 1. novembar 2022. godine.

³⁷ Savjet za građansku kontrolu: Policajac zlostavljao fudbalera Damira Kojaševića, portal CdM, 9.12.2022. godine.

³⁸ Istraga povodom optužbi o policijskom maltretiranju crnogorskog fudbalera, Radio Slobodna Evropa, 31.10.2022. godine.

³⁹ Mišljenje broj 01-750/21-4 od dana 9.12.2022. godine.

⁴⁰ Dostupno na: https://www.ombudsman.co.me/docs/1612168319_istanbulski-protokol-1-.pdf

jasne linije izvještavanja, kao i usvajanje zaštitnih mjera za osobe koje prijavljuju zlostavljanje, i razmatranje mogućnosti audio-vizuelnog snimanja svih akcija policije. Takođe, Kliničkom centru je preporučeno da obezbijedi dosljednu primjenu Istanbulskog protokola u praksi.

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Podgorici službenik policije M.S. je oglašen krivim zbog krivičnog djela zlostavljanja, koje je učinio na štetu D.K. i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca, koja će se izvršavati u prostorijama u kojima okrivljeni stanuje... Za ovo krivično djelo zaprijećena je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, a sud je prilikom odmjeravanja kazne cijenio brojne olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog, uslijed čega je našao da će se ovakvom kaznom postići kako specijalna, tako i generalna prevencija. Kritičnom prilikom oštećeni je zvučnom i svjetlosnom signalizacijom službenog vozila zaustavljen u saobraćaju, nakon čega je okrivljeni prema njemu postupao na način kojim se vrijeda ljudsko dostojanstvo, pitajući ga ima li kakvih problema, pa ga uhvatio za kragnu od majice i odgurnuo ka zadnjoj strani vozila, zadavši mu dva udarca otvorenom šakom u predjelu vrata, a kada mu je oštećeni saopštio da će ga tužiti, okrivljeni ga je odgurnuo i zadao mu još jedan udarac pesnicom u predjelu vrata, upućujući mu psovku. Oštećeni je zadobio laku tjelesnu povredu u vidu otoka desnog zaušnog dijela.⁴¹

U trenutku zaključivanja rada na izvještaju prvostepena presuda nije bila pravosnažna, dok je oštećeni Kojašević najavio podnošenje žalbe.⁴²

Građanska alijansa – nastavak blage kaznene politike

NVO Građanska alijansa je povodom prvostepene presude saopštila kako je nedopustivo da policijski službenici za krivično djelo zlostavljanje budu kažnjeni kućnim zatvorom, kao što je to situacija sa slučajem zlostavljanja fudbalera Damira Kojaševića, čime se nastavlja blaga kaznena politika crnogorskih sudova koji, cijeneći olakšavajuće okolnosti, kazne svode na zakonski minimum. Na ovaj način sudska praksa šalje poruku da zlostavljanje neće biti adekvatno sankcionisano i da se policijski službenici mogu bez ikakvih posljedica vratiti redovnim poslovima u policiji. U prilog tome ide i slučaj policijskog inspektora Slobodana Vulanovića koji je zbog zbog 30 udaraca po glavi i tijelu kažnjen istom kaznom, u trajanju od četiri mjeseca, saopštili su iz GA. Naveli su i da ovakva presuda izaziva ozbiljne sumnje u odgovornost u slučajevima policijske torture, čime se stvara atmosfera nekažnjivosti, i podržava jedan neprihvatljiv vid postupanja u redovima policijskih službenika, kao i da se ovakvim postupanjem, dodatno ugrožava povjerenje građana u policijske institucije i pravosudni sistem.⁴³

4.8. Prijava policijskog maltretiranja albanskog državljanina na graničnom prelazu Sukobin u Ulcinju

Dana 21. februara 2023. godine na društvenim mrežama je objavljen video zapis na kojem je zabilježeno maltretiranje albanskog državljanina od strane pripadnika crnogorske policije navodeći da je riječ o događaju od 15. januara, koji se desio na crnogorsko-albanskom graničnom prelazu Sukobin – Murićani, nedaleko od Ulcinja.⁴⁴

Tim povodom, Uprava policije je objavila: *u odnosu na ovaj događaj, preduzete su radnje koje su rezultirale utvrđivanjem identiteta svih aktera navedenog događaja. U toku je utvrđivanje odgovornosti službenika Uprave policije, kao i postupak pred Odjeljenjem za unutrašnju kontrolu policije.*⁴⁵

41 Saopštenje Osnovnog suda u Podgorici dostupno na: <https://sudovi.me/ospgr/sadrzaj/kyBn>.

42 Kojašević: Nijesam zadovoljan presudom, biće žalbe, Vijesti, 15.9.2023. godine.

43 GA: Nedopustivo da policijci za zlostavljanje budu kažnjeni kućnim zatvorom, Vijesti, 17.9.2023. godine.

44 Dio objava u medijima: Crnogorski policijaci maltretirali državljanina Albanije, Vijesti, 21. februar 2023. godine; Uhapšeni policijaci sa video snimka na granici: Maltretirali državljanine Albanije?, Dan, 22. februar 2023. godine.

45 Crnogorska policija navodi da je snimak maltretiranja albanskog državljanina na granici iz januara, Radio Slobodna Evropa, 21. februar 2023. godine.

Savjet za građansku kontrolu rada policije je ocijenio da su policijski službenici u konkretnoj situaciji postupali neprofesionalno. Savjet je naveo: *da nije postojao snimak, kompromitovan i neprofesionalno postupanje ostalo bi nepoznato. Nakon toliko godina, ponovo dolazi do izražaja loš kvalitet policijske kulture. I dalje je prisutna neprimjerena i protivzakonita solidarnost. Nijedan službenik Granične policije nije prijavio kolegu koji je kritičnog dana neprimjereno postupao prema univerzitetskom profesoru iz Tirane.* Savjet je ocijenio i da policijski službenik čiji je ponašanje dokumentovano na snimku treba biti privremeno udaljen iz službe zato što dostupni dokazi ukazuju na težu povredu službene dužnosti. Savjet je i ranije više puta ukazao da aktivnosti koje preduzimaju drugi nadležni organi, poput državnog tužilaštva, nemaju veze, ne utiču niti osporavaju potrebu i obavezu da se sprovedu i okončaju disciplinski postupci unutar Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova.⁴⁶

Privremeno udaljavanje sa posla policijskih službenika

*U sličnoj situaciji, a u vezi sa pet policijskih službenika protiv kojih je 16. maja 2022. godine, Rješenjem Osnovnog suda u Podgorici Kvo. br. 22/22, potvrđena optužnica zbog krivičnog djela iznuđivanja iskaza iz čl. 166 st. 2 Krivičnog zakonika Crne Gore na štetu građanina M.B, Ombudsman je povodom različitih tumačenja imperativne norme čl. 176, st. 1. t.3 Zakona o unutrašnjim poslovima, te apela NVO Akcije za ljudska prava da se uključi u inicijativu zaštite zakonitosti rada u odnosu na Ministarstvo unutrašnjih poslova, 3. aprila 2023. godine pozvao na dosljednu primjenu prava, odnosno postupanje u skladu sa citiranom odredbom. Navedena odredba propisuje da će policijski službenik privremeno biti udaljen sa rada, ako je protiv njega pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela učinjenog na radu ili u vezi sa radom.*⁴⁷

*Ministar unutrašnjih poslova je obavijestio HRA da je 5. aprila potpisao rješenja o privremenom udaljenju sa rada četvorice policijskih inspektora. Time je, kako su naveli, ministar Adžić ispunio svoju zakonsku dužnost poslije devet mjeseci odbijanja da to učini. Između ostalog, HRA je navela da do ove suspenzije ne bi došlo bez napora Akcije za ljudska prava da istraje u opominjanju ministra Adžića da je dužan da primijeni zakon, umjesto da otvoreno sumnja u ispravnost i tog zakona i međunarodnog standarda zabrane torture koji sadrži isto pravilo. Ministar je njihove opomene zvao pritiskom, hajkom, pokušajem urušavanja institucija zarad dobijanja grantova, uticajem koji ima za cilj da zaustavi borbu protiv organizovanog kriminala i sl, svrstavajući ih tako u isti rang sa kriminalcima.*⁴⁸

Ombudsman je u svom Mišljenju⁴⁹ utvrdio da je postupanje službenika prema albanskom državljaninu, ali i njegovom sinu predstavljalo povredu čl.28, st. 3 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da nikо ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju.

Ombudsman je dalje primijetio da su se prisutni službenici o spornom događaju izjasnili tek nakon što je pokrenut postupak kontrole. Prethodno, nijesu konstatovali da je upravo jedan od starješina sprječavao policijskog službenika u vršenju nezakonitih radnji. Niti jedan policijski službenik koji je bio prisutan tokom spornog događaja, nije u svojoj službenoj zabilješci naveo da se desio fizički kontakt. Zaštitnik je i ovom prilikom ukazao na kontinuitet loše prakse sačinjavanja službenih zabilješki koje ne korespondiraju sa sadržinom video zapisa.

⁴⁶ Savjet: Sektor granične policije razotkrio pokušaj prikrivanja neprofesionalnog postupanja, Pobjeda 22. jun 2023. godine.

⁴⁷ Reagovanje Ombudsmana dostupno na: <https://www.ombudsman.co.me/34917.news.html>.

⁴⁸ Saopštenje HRA dostupno na: <https://www.hraction.org/2023/04/21/ministar-adzic-suspendovao-policijske-inspektor-optuzene-za-torturu/>.

⁴⁹ Mišljenje br. 01- 157/23-14, od 1.8.2023. godine.

Ombudsman – procesuirati one koji prikrivaju nezakonitosti

Ombudsman je, analizirajući postupanje Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije, utvrdio da su postupili odmah nakon saznanja za događaj iz medija, odnosno zatražena je dokumentacija od strane Uprave policije o predmetnom događaju i izuzet je video materijal sa nadzornih kamera na graničnom prelazu. Međutim, u svom Mišljenju Ombudsman je problematizovao to što je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu propustilo da ispita da li su se u radnjama službenika, koji su pokušali da zaštite kolege koje su nezakonito postupile, stekli uslovi za predlaganje pokretanja disciplinskog postupka upravo zbog prikrivanja teže povrede službene dužnosti i nepodnošenje prijedloga za pokretanje disciplinskog postupka. Sa tim u vezi, Ombudsman je Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije preporučio da ispita postojanje odgovornosti postupajućih starješina komandira Stanice granične policije I – Ulcinj i pomoćnika komandira u vezi sa prikrivanjem izvršenja teže povrede službene dužnosti i nepodnošenjem prijedloga za pokretanje disciplinskog postupka, kao i da ispita postojanje odgovornosti službenika koji su u vezi sa konkretnim događajem, a za potrebe vođenja postupka pred Odjeljenjem za unutrašnju kontrolu policije, sačinili službene zabilješke koje ne korespondiraju sa sadržinom dostupnih video zapisa.

Nakon što je CEDEM od tužilaštva zatražio više informacija o ovom slučaju, Osnovno državno tužilaštvo u Ulcinju je donijelo rješenje Tuspi br. 13/23 od 21. avgusta 2023. godine, a u kojem se navodi da je ODT – u Ulcinj podnijeta krivična prijava OB-a Ulcinj, protiv policijskih službenika D.Š. i N.B., zbog krivičnog djela zlostavljanja iz člana 166a stav 2 KZCG, izvršenog na štetu oštećenih P.M. i A.M. iz Republike Albanije. Po ovoj prijavi je u ovom tužilaštvu formiran predmet poslovne oznake KT.br. 28/23. Osumnjičeni, koji su prethodno lišeni slobode, saslušani su u ODT-u Ulcinj dana 23.02.2023. godine, i to osumnjičeni D.Š. u prisustvu branioca M.M., a osumnjičeni N.B. u prisustvu branioca R.R. Zamolbenim putem zatraženo je i saslušanje svjedoka-oštećenog iz Republike Albanije, kojoj zamolnici do 21. avgusta još uvijek nije udovoljeno.

Do zaključivanja rada na ovom izvještaju, nije bilo više javno dostupnih informacija o eplilogu postupanja tužilaštva.

4.9. Prijava policijskog zlostavljanja grupe građana od strane pripadnika Protivterorističke jednice policije (PTJ) na Žabljaku

Dana 11. marta 2023. godine u javnosti je objavljeno da se najmanje desetak pripadnika Protivterorističke jedinice policije (PTJ) potuklo... u masovnoj tuči, koja se poslije ponoći, dogodila u lokalnu **Pub Kino** u centru Žabljaka. Dio pripadnika PTJ nalazi se na obuci za zimske uslove na Žabljaku, a prema regulativi ne bi smjeli biti u lokalnu u kasnim večernjim časovima, dok traje redovna godišnja obuka. Prema podacima *Vijesti* iz Uprave policije, pripadnici PTJ su napadnuti od veće grupe mladića, koji su bili u alkoholisanom stanju. U masovnoj tuči povrijeđeno je čak pet osoba, koje su izvukle deblji kraj u sukobu sa pripadnicima PTJ. Sa događajem na Žabljaku je upoznat tužilac iz Pljevalja, po čijem se nalogu preduzimaju mjere i radnje kako bi se utvrdile sve činjenice masovne tuče. Starješine PTJ će pokrenuti i interni postupak kako bi utvrdili eventualnu odgovornost pripadnika jedinice.⁵⁰

⁵⁰ Dio objava u medijima: *Roditelji povrijeđenih u tuči na Žabljaku: Protivteroristička jedinica postupala nehumano i neprofesionalno*, Vijesti, 13. mart 2023. godine; *Masovna tuča sa pripadnicima PTJ na Žabljaku*, PV Informer, 15. mart 2023. godine; *Incident na Žabljaku: Ne zna se da li su se pijani tukli*, Vijesti, 16. mart 2023. godine.

Portal CdM je objavio da su 14. marta 2023. godine službenici Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije Ministarstva unutrašnjih poslova počeli da saslušavaju pripadnike PTJ koji su učestvovali u tuči.⁵¹

Ne pronalaze se javno dostupne informacije o ishodu postupanja Odjeljenja za unutrašnju kontrolu Policije, kao ni o tome da li je Savjet za građansku kontrolu rada policije postupao po predmetnim navodima.

Iz institucije Ombudsmana je u avgustu tekuće godine odgovoreno da je postupak pokrenut po sopstvenoj inicijativi i da je predmet još uvijek u radu.

4.10. Prijavu policijskog zlostavljanja od strane službenika OB u Nikšiću

Dana 14. aprila 2023. godine, u javnosti je objavljeno: *policajac je uhapšen i osumnjičen za zlostavljanje jedne osobe u Nikšiću. Nakon kraće rasprave policijac je fizički napao sugrađanina, oborio ga na pod udario dva puta i nanio mu teške tjelesne povrede u vidu frakture tri rebra.*⁵²

Uprava policije je saopštila da je policija u Nikšiću 12. aprila 2023. godine obaviještena od strane policijskog službenika Jovana Pekovića da mu je neophodno vozilo kako bi izvršio službenu radnju - lišenje slobode i privod jednog lica. Na lice mesta je upućena interventna jedinica koja je u službene prostorije Odjeljenja bezbjednosti Nikšić dovela lice B.S., koje je zatražilo ljekarski pregled, što mu je omogućeno. U Medicinskom centru u Nikšiću, kod B.S. su konstatovane teške tjelesne povrede u vidu frakture tri rebra. Sa navedenim je upoznat nadležni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću po čijem nalogu su preduzete dalje mjere i radnje, prikupljanje obavještenja i utvrđivanje činjenica i okolnosti u odnosu na pomenuti događaj. Po izjavi B.S. povrede je zadobio kada ga je nakon kraće verbalne rasprave policijski službenik fizički napao, te oborio na asfaltnu podlogu, nakon čega mu je zadao još dva udarca u predjelu tijela. Navedeno je i da su policijski službenici prikupili obavještenja od više svjedoka događaja, izvršili izuzimanje i pregled nekoliko zapisa sa video nadzora. Spisi predmeta su, kako je navedeno, dostavljeni postupajućem tužiocu koji je kvalifikovao krivično djelo zlostavljanje u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda i naložila da se policijski službenik Peković Jovan liši slobode. Navedeno je da će neposredni rukovodilac u odnosu na pomenutog policijskog službenika inicirati pokretanje disciplinskog postupka, te spise predmeta uputiti Odjeljenju za unutrašnju kontrolu policije.⁵³

Istoga dana, ODT u Nikšiću je objavilo da je državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću nakon saslušanja, donio rješenje o zadržavanju policajcu J. P. i podnio prijedlog za određivanje pritvora istom za krivično djelo zlostavljanje u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda a zbog osnovane sumnje da je dana 12. 04.2023. godine u vršenju službe zlostavljao B.S., R.M. i V. M. i prema njima postupao na način na koji se vrijeda ljudsko dostojanstvo a B.S. nanio i tešku tjelesnu povredu.⁵⁴

Nakon što je CEDEM od tužilaštva zatražio više informacija o ovom slučaju, Osnovno državno tužilaštvo u Nikšiću je donijelo rješenje Tuspi br. 11/23 od 14. avgusta 2023. godine, u kojem se navodi da je ODT u Nikšiću podnijelo optužni prijedlog Osnovnom суду u Nikšiću protiv Peković Jovana dana 21.6.2023. godine zbog izvršenja krivičnog djela zlostavljanje iz člana 166a stav 2 u vezi stave 1 Krivičnog zakonika Crne Gore u sticaju sa krivičnim djelom teška tjelesna povreda iz člana 151 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore izvršenog na štetu oštećenih S.B., M.V. i M.R.

51 Unutrašnja kontrola počela saslušanja pripadnika PTJ zbog tuče na Žabljaku, portal CdM, 15. mart 2023. godine.

52 Dio objava u medijima: *Pogledajte policijsko zlostavljanje u Nikšiću (VIDEO)*, Standard, 14. april 2023. godine; *Uhapšen policajac, osumnjičen za zlostavljanje jedne osobe u Nikšiću*, Vijesti, 14. april 2023. godine.

53 *Uhapšen policajac iz Nikšića, osumnjičen za zlostavljanje*, portal Dan, 14.4.2023. godine.

54 Saopšteće dostupno na: <https://sudovi.me/otnk/sadrzaj/JQMD>.

Suđenje je u toku pred Osnovnim sudom u Nikšiću. Okrivljeni policijski službenik Peković je negirao izvršenje krivičnog djela koje mu se stavlja na teret. Saslušan je i oštećeni, koji je odustao od krivičnog gonjenja policijskog službenika Pekovića, iako se kod državnog tužioca u maju tekuće godine pridružio krivičnom gonjenju. Odgovarauci na pitanja sudske, okrivljeni je izjavio da se preduzimanje policijskih radnji prema oštećenom ne razlikuje u njegovom postupanju u odnosu na sve radnje koje je godinama unazad kao policijski službenik preduzimao, te da je jedina razlika u ponašanju oštećenog B.S. Takođe, istekao je da je sve aktivnosti prema oštećenom primijenjivao na profesionalan način. Nastavak suđenja je zakazan za 23. novembar 2023. godine.⁵⁵

Iz institucije Ombudsmana je u avgustu tekuće godine odgovoreno da je predmet još uvijek u radu.

55 NVO Građanska alijansa prati suđenje u okviru projekta *Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori*, uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori.

5.

Zaključna razmatranja i preporuke

Uprkos preporukama relevantnih domaćih i međunarodnih tijela, još uvijek izostaje volja najodgovornijih aktera kojom bi se odlučno suprotstavili pojavi policijskog zlostavljanja. Ovdje se prvenstveno misli na MUP i Upravu policije, koji, kako je analiza pokazala, ne pokazuju odlučnu namjeru da se službenici/ce, skloni zlostavljanju, procesuiraju, a uprkos preporukama Ombudsmana i Savjeta za građansku kontrolu rada policije.

U takvom pristupu treba tražiti uzrok istraživanja u negativnoj solidarnosti policijskih službenika/ca koja se ogleda u činjenici da građani/ke, a zatim i tužilaštvo, teško dokazuju navode o zlostavljanju bez video snimka samog incidenta. Čak i u takvim slučajevima, kako je u analizi detaljno navedeno, službenici/ce, koji su svjedočili zlostavljanju, su ostali pri iskazima koji očigledno ne odgovoraju stvarnom događaju prikazanom na snimku, a u cilju zaštite svojih kolega. **Ova zapažanja su više puta iznijeli i Ombudsman i Savjet za građansku kontrolu rada policije.**

Evropski komitet za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) je, nakon posjete našoj državi 2022. godine, u odnosu na suzbijanje zlostavljanja naveo da u cjelini ostaje zabrinut zbog ključnih nedostaka koji mogu doprinijeti stvaranju kulture u kojoj se policijski službenici/ce aboliraju odgovornosti za svoje postupke ili mogu stvoriti okruženje u kojem kultura nekažnjavanja može procvjetati. **Za razliku od Odjeljenja za unutrašnju kontrolu Ombudsman je, u skladu sa nalazima CPT, zauzeo pristup da su u slučajevima dokazanog zlostavljanja treba procesuirati i one službenike/ce koji su zlostavljanju svjedočili, ali ga nijesu prijavili.**

Kako su Ombudsman i Savjet naglasili, Uprava policije je obavezna da ispita navode o zlostavljanju i pritom učini sve potrebne napore radi procesuiranja učinilaca krivičnih djela. Ključ prevencije zlostavljanja i efikasne borbe protiv istog podrazumijeva da se u svim slučajevima u kojima postoji ozbiljna sumnja da se zlostavljanje dogodilo sprovede efikasna i djelotvorna istraga. Ozbiljna sumnja postoji u svim okolnostima u kojima postoje činjenice koje direktno ili indirektno ukazuju da je službeno ili drugo lice u službenom svojstvu neopravdano narušilo tjelesni ili psihički integritet. **Otkrivanje, krivično procesuiranje i kažnjavanje počinioца zlostavljanja predstavlja jedan od najvitalnijih društvenih interesa,** kojim se suzbija fenomen nekažnjivosti.

Uprava policije ne ispravlja dokazano loše prakse u postupanju, niti proaktivno pristupa usvajanju novih praksi koje doprinose suzbijanju odnosno efikasnom procesuiranju zlostavljanja.

U tom smislu, Ombudsman je evidentirao i da Uprava policije, uprkos stavu Evropskog suda za ljudska prava, istrajava u lošoj praksi prilikom primjene instituta pozivanja građana radi prikupljanja obavještenja u svojstvu građana koje glasi na *odmah*, koja nije u skladu sa članom 259 ZKP-a. Evropski sud je u predmetu *Asanović protiv Crne Gore*, koji je takođe pozvan da se javi *odmah*, zauzeo stav da takvim upozorenjem nije data mogućnost podnosiocu predstavke da sam postupi u skladu sa pozivom, a što predstavlja de facto lišenje slobode. Takođe, Ombudsman je primijetio i nastavak prakse formalizma u izvještavanju i postupku ocjene zakonitosti i opravdanosti upotrebe hemijskih sredstava u Upravi policije. Sa druge strane, uprkos preporukama CPT-a, Ombudsmana i Savjeta, još uvijek nijesu za sve policijske službenike/ce obezbijedene identifikacione oznake niti audio-vizuelno snimanje svih akcija policije.

U izvještaju CPT-a su prepoznate i druge slabosti sistema: trenutno propisane kazne još uvijek ne korespondiraju sa ozbiljnošću krivičnih djela mučenja i zlostavljanja, dok su brojevi disciplinskih sankcija, uključujući izricanje uslovnih kazni, kao i broj izrečenih kazni zatvora za slučajeva mučenja i zlostavljanja i dalje suviše niski da bi služili kao stvarni odvraćajući faktor odnosno obuzdali praksu zlostavljanja.

Analiza dostupnih informacija pokazuje da tužilaštvo promptno reaguje kada je u pitanju procesuiranje službenika/ca čije postupanje je zabilježeno na video snimcima koji, objavljeni u medjima, izazivaju uznemirenje javnosti. Međutim, **procesuiranje navoda o zlostavljanju koji nijesu potkrijepljeni video zapisima se i dalje odvija veoma sporo.**

CPT primjećuje da je jedan od uzorka odlaganja postupanja tužilaštva činjenica da postoje izazovi kada je u pitanju identifikacija policijskih službenika/ca, kao navodnih počinilaca krivičnih djela. **Sa tim u vezi je neophodno da tužilaštvo zauzme proaktivniji pristup u postupanju i iskoristi sve zakonom predviđene mogućnosti da sprječi svaku opstrukciju istrage od strane policijskih službenika/ca.**

Kada je u pitanju suspenzija, odnosno privremeno udaljenje sa posla, kako je Ombudsman naveo, neophodno je dosljedno primjenjivati normu čl. 176, st. 1. t.3 Zakona o unutrašnjim poslovima koja propisuje da će policijski službenik/ca privremeno biti udaljen sa rada, ako je protiv njega pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela učinjenog na radu ili u vezi sa radom.

Nalazi o blagoj kaznenoj politici se potvrđuju kroz oba analizirana slučaja koja su dobila sudski epilog. Osuđeni policijski službenici su dobili kaznu zatvora u trajanju od četiri odnosno tri mjeseca koje će se izvršiti tako što će okrivljeni kazne izdržati u prostorijama u kojima stanuju. U oba slučaja u pitanju je vrijedane odnosno psovanje i udaranje građana/ki u predjelu glave i tijela. Takođe, u oba slučaja, sud je cijenio mnogobrojne olakšavajuće okolnosti u korist policijskih službenika.

Primjećuje se i da se ljekarski pregledi ne obavljaju u uslovima privatnosti, odnosno na način kojim bi se omogućilo da građanin/ka slobodno bez prisustva službenika/ca iznese navode o zlostavljanju, na šta je Ombudsman više puta ukazivao.

Analiza je pokazala i da NVO igraju snažnu ulogu kada je u pitanju insistiranje na primjeni prava, odnosno nultoj toleranciji mučenja i zlostavljanja. Potrebno je uzdržati se od svakog vida pritisaka na NVO, koje argumentovano insistiraju na neselektivnoj primjeni zakona i međunarodnih propisa.

Preporuke:

Za Ministarstvo unutrašnjih poslova

1. Izraditi operativni plan postupanja u vezi sa nalazima i preporukama CPT-a, sa razumnim rokovima sprovođenja i mjerljivim indikatorima na osnovu kojih se može pratiti sprovođenje plana.
2. Uskladiti postupanje različitih organa zaduženih za sprovođenje plana.
3. Bez odlaganja postupiti po svim preporukama Ombudsmana i Savjeta za građansku kontrolu rada policije, a koje nijesu još uvijek ispunjene.
4. Uzdržati se od svakog vida pritiska na kritički orijentisane NVO koje argumentovano ukazuju na propuste u radu policijskih službenika/ca.

Za Odjeljenje za kontrolu rada policije

1. Redovno obavještavati građane u vezi sa pokrenutim postupcima, a po podnijetim predstavkama koje sadrže navode o zlostavljanju.
2. U svakom konkretnom slučaju cijeniti postupanje i onih policijskih službenika/ca koji su znali za zlostavljanje, a nijesu ga prijavili i/ili su dali iskaze očigledno sračunate u cilju izbjegavanja utvrđivanja odgovornosti kolega koji su nezakonito postupali.
3. Prilikom postupanja po predstavci posebno cijeniti okolnost da li su navodi o zlostavljanju ispitani na nivou organizacione jedinice UP, a u skladu sa unutrašnjom organizacijom, odnosno podjelom nadležnosti.
4. U skladu sa propisima obezbijediti minimalnu javnost rada.

Za Vrhovno državno tužilaštvo

1. Izraditi plan postupanja po ranije podnijetim prijavama za zlostavljanje i pratiti sprovođenje plana u odnosu na niža tužilaštva.
2. Kroz obavezujuće uputstvo o postupanju ili na drugi način obezbijediti proaktivni pristup uključujući preduzimanje svih zakonom propisanih mehanizama kojima se sprječava opstrukcija istage navoda o zlostavljanju.

Za Ombudsmana:

1. Intezivirati rad na predmetima koji su još uvijek u radu.
2. Nastaviti sa praksom javnog ukazivanja na uočene sistemske nedostatke u vezi sa postupanjem policijskih službenika i pojmom zlostavljanja.
3. Pratiti sprovođenje datih preporuka u predmetima u kojima je kršenje prava na zabranu zlostavljanja ustanovljeno i o nalazima obavještavati javnost.
4. Inicirati debatu o kaznenoj politici sudova u cilju postizanja odvraćajućeg efekta u odnosu na policijsko zlostavljanje.
5. Inicirati debatu na temu postupanja ljekara/ki i policijskih službenika/ca prilikom ljekarskog pregleda u skladu sa standardima CPT-a i Istanbulskim protokolom, a shodno datim preporukama.

Za Savjet za građansku kontrolu rada policije:

1. Unaprijediti transparentnost rada kroz redovno ažuriranje internet stranice Savjeta.
2. Pratiti sprovođenje datih preporuka i o ishodu praćena obavijestiti javnost.

POLICE

Podgorica, decembar 2023. godine
